

بررسی چگونگی افزایش و کاهش جمعیت study how populations increase and decrease

Nastaran Afshari

B.A. in Sociology, Payame Noor University, Tehran Branch, Iran.

Email: Nastaranafshar8@gmail.com

نسترن افشاری^۱

کارشناسی جامعه شناسی، دانشگاه پیام نور، واحد تهران، ایران.

Kobra Afshar Asbaki

B.A. in Sociology, Payame Noor University, Tehran Branch, Iran.

Email: Akibra955@gmail

کبرا افشار اسبکی

کارشناسی جامعه شناسی، دانشگاه پیام نور، واحد تهران، ایران.

Mitra Sadat Parpinchi

B.A. in Social Work, Payame Noor University, Tehran Branch, Iran.

Email: Mitra.parpanji77@gmail.com

میترا سادات پرپینچی

کارشناسی مددکاری اجتماعی، دانشگاه پیام نور، واحد تهران، ایران.

Mahdi Ameri

Assistant Professor, Payame Noor University, Tehran Branch, Iran.

مهدی عامری

استادیار عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور، واحد تهران، ایران.

Abstract

Procreation and increasing the generation have been important issues for a country and religious scholars since the past, but today we are witnessing a population decline, which is causing changes such as the shift from extended to nuclear families, the prevalence of one-child families, and changes that are affecting the social level of the country. Like the disappearance of cultures, the emergence of welfare aging is a phenomenon, but today, with the coming to power of governments and the appointment of experts, they have proposed solutions to increase the population. For example, supporting families and equal social status, which have led to an increase in population, as we know, depends on the technical and scientific knowledge of a society in order to develop a country's economy Human capital, which

چکیده

جمعیت و تغییرات آن به عنوان رکن اساسی در جامعه می باشد و تاثیر زیادی در رشد افول یک کشور دارد و حتی در بخش های مهم یک کشور یعنی فرهنگ، سیاست، اقتصاد و دیگر بخش ها را می تواند تحت تاثیر قرار دهد فرزندآوری و افزایش نسل از گذشته تاکنون از مسائل مهم کشور و عالمان دینی بود ولی امروزه شاهد کاهش جمعیت می باشیم که سبب تغییراتی مانند تغییر خانواده گسترده به هسته ای و شیوع تک فرزندی علاوه بر این تغییرات سطح اجتماعی کشور تحت تاثیر قرار می دهد مانند از بین رفتن فرهنگ ها بروز سالمندی و رفاه زدگی می باشد ولی با روی کار آمدن دولت ها و گذاشتن انسان های متخصص سر کار راهکارهایی برای افزایش نسل پیشنهاد می دادند برای مثال: حمایت از خانواده ها برابری جایگاه اجتماعی که این ها باعث افزایش جمعیت شده است همانطور که اطلاع داریم برای اینکه بخواهیم اقتصاد یک کشور را توسعه دهیم به دانش فنی و علمی یک جامعه وابسته

includes the knowledge and skills of individuals in society, can play a decisive role in economic growth and development. Therefore, we can say that a country's human capital plays a very important role in its economic development, and when a country's.

Keywords: Population decline, Population increase, Society, One-child family, Economy.

است سرمایه‌های انسانی که دربرگیرنده دانش و مهارت‌های افراد جامعه است و می‌تواند در رشد توسعه اقتصادی نقش تعیین کننده ایفا کند بنابراین می‌توانیم بگوییم سرمایه‌های انسانی کشور در توسعه اقتصادی یک کشور نقش بسیار مهمی دارد و زمانی که اقتصاد یک کشور توسعه یابد و فضای کسب و کار بهتری را برای شهروندان خود ایجاد کند.

واژه‌های کلیدی: کاهش جمعیت، افزایش جمعیت، جامعه، خانواده تک فرزندی، اقتصاد.

نوع مقاله: پژوهشی دریافت: فروردین ۱۴۰۴ پذیرش: اردیبهشت ۱۴۰۴

مقدمه

افزایش کاهش جمعیت دو پدیده مهم هستند که بر توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی جوامع تاثیر می‌گذارند جمعیت به عنوان یک عنصر کلیدی در رشد و توسعه می‌تواند فرصت‌ها و چالش‌های متعددی را به همراه داشته باشد در یک سو افزایش جمعیت می‌تواند به توسعه اقتصادی و پویایی اجتماعی منجر شود اما در طرف دیگر ممکن است به کمبود منابع و فشار بر زیر ساخت‌ها بیانجامد از سوی دیگر کاهش جمعیت نیز کمبود نیروی کار و پیر شدن جمعیت منجر شود. مطالعاتی جمعیتی در سال‌های گذشته غالباً پیرامون سیاست‌های کاهش جمعیت و حمایت از آن بود اما در سال‌های اخیر با توجه به پیامدهای کاهش جمعیت در کشورهای پیشرفته و به خصوص پس از توجه به مقام معظم رهبری به بحث کاهش جمعیت و خطرات آن صاحب نظران و انیسمندان با درایت درست وارد این عرصه شدند و تحقیقات و بازنگری‌هایی انجام دادند و از این رو پیشینه تحقیقاتی این موضوع در داخل کشور به دو یا سه سال اخیر می‌رسد و تحقیقاتی نیز در این زمانه انجام شده غالباً به پیامدهای سیاسی و اقتصادی آن پرداخته است از جمله این تحقیقات می‌توان به مقاله بررسی تاثیر متغیرهای جمعیتی بر تولید ناخالص داخلی ایران در دلاوری خباری کوشیخ ۱۳۹۱ اشاره کرد تعدادی از تحقیقات انجام گرفته نیز به بخشی از کاهش یا افزایش جمعیت تاکید به خصوصی داشته است مانند بررسی آثار و پیامدهای رشد سریع جمعیت بر مضيقه ازدواج و تحلیلی بر تجرد قطعی دختران به مثابه یک مسئله اجتماعی چالش‌ها و راهکارها حسنی ۱۳۹۲ و بررسی جامعه شناختی تحولات سالخوردگی جمعیت ایران فروتن ۱۳۸۰ با مرور مطالعات انجام گرفته روشن می‌شود مطالعاتی که پیامدهای کاهش جمعیت بر روابط انسانی را مورد توجه قرار داده باشد بسیار اندک است حال آنکه روابط انسانی به خصوص در حیطه خانواده مهم‌ترین بخش از مسائل اساسی جامعه است و به نوعی حوزه اقتصاد - سیاست - فرهنگ و... را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

در این نوشتار به بررسی عوامل موثر بر کاهش جمعیت و راهکارهای برای افزایش جمعیت می‌پردازیم.

جمعیت و اهمیت آن

از گذشته تا کنون جمعیت مورد توجه جوامع مختلف و جوامع بشری بوده و انیسمندان و بزرگان بسیاری درباره این مسئله نظریه‌هایی دادند که در کتاب‌های مختلف دیدگاه‌های آنها را می‌توان دید برهان‌های ناشی از کمبود جمعیت و امکانات مادی و معنوی برخی را وادار داشته است تا بر این ایده تکیه کنند که تنها راه رهایی از این وضعیت کنترل در نتیجه کاهش رشد جمعیت است به همین دلیل به مخالفت با افزایش جمعیت ننشاند باعث به وجود آمدن بهران نمی‌شود بلکه باعث رشد در عرصه‌های سیاسی - اقتصادی - نظامی - فرهنگی یک کشور می‌شود و خود این یک عامل پیشرفت و توصیه مادی و معنوی

جامعه در کلیه عرصه‌ها می‌شود و پس از آگاهی درباره این موضوع موجه شدن دیدگاهی که در گذشته درباره جمعیت داشتند نتنها باعث آسیب به جامعه می‌شود بلکه به خود آنها هم آسیب می‌رساند و حتی آنها را برای نسل‌های بعد در کتاب‌های خود اهمیت این موضوع را ذکر کردن تا آنها هم آگاهی پیدا کنند و مانند آنها دچار اشتباه نشوند.

جمعیت رکن اساسی تشکیل یک جامعه است و در رشد و کاهش آن می‌تواند در به زوال نشستن یک ملت و یا شکوفایی آن نقش داشته باشد و در سال‌های پیش جمعیت به دلایلی مانند طوفان قطعی جنگ و بیماری‌های اپیمو-کرونا دچار تغییرات اساسی شده بزرگان و عالمان ما در تلاش هستند تا بتوانند این مشکلات حل کنند و برنامه‌هایی را برای افزایش جمعیت ایجاد کنند.

مطالعاتی که سال‌ها پیش صورت گرفت سیاست‌های درباره کاهش جمعیت و حمایت از آنها بود اما در سال‌های اخیر با توجه به کاهش جمعیت و پیامدهای آن صاحب نظران و فیلسوفان با دریات درست وارد این عرصه شدند و تحقیقاتی درباره این موضوع کردند و سیاست‌ها و بازنگری‌هایی ارائه دادن و تعدادی از ارائه‌های فیلسوفان بحث کاهش و افزایش جمعیت تاکید به خصوصی داشته‌اند مانند بررسی آثار و پیامد سریع جمعیت بر مسئله ازدواج بوده است با مرور مطالعات انجام گرفته مشخص شده که مطالعاتی که پیامدهای کاهش جمعیت بر روابط انسانی مورد توجه بوده است بسیار کم می‌باشد.

چگونگی کاهش جمعیت

(تعریف جمعیت)

ما در افزایش و کاهش باید ابتدا واژه جمعیت را تعریف کنیم تا بتوانیم برای آن راه حلی ارائه دهیم در تعریف جمعیت دو مولفه لحاظ می‌شود جمعیت یعنی افرادی که در یک زمان معین در واحد جغرافیای خاص زندگی می‌کنند جمعیت گفته می‌شود این واحد جغرافیایی می‌تواند یک کشور شهر یا حتی یک روستا باشد و تعریف جمعیت به دو صورت آماری و جمعیت شناسی مورد بررسی قرار می‌گیرد در تعریف آماری جمعیت به عنوان یک جامعه آماری تعریف می‌شود که شامل تمام یا بخشی از اعضای است که یک یا چند خصوصیات مشترک دارند این اعضا می‌توانند انسان گیاه یا هر چیز دیگری باشند که بتوان برای آنها یک اندازه گیری مشخص کرد و در تعریف جمعیت شناسی جمعیت به عنوان تجمعی از افراد انسانی تعریف می‌شود که در یک ناحیه جغرافیایی مانند شهر یا کشور زندگی می‌کنند تاکید دارد.

(نظریه جمعیتی برانند راسل)

برانند راسل در کتاب تاثیر علم در جامعه ۱۹۵۳ اظهار نظر داشته است که کنترل جمعیت از طریق کنترل بارداری -جنگ‌های مخرب - یا بدبخت کردن عموم مردم به غیر از یک اقلیت قدرتمند سه راه برای ثبات جمعیت است او همچنین اشاره کرده است که جنگ تا کنون در کنترل جمعیت نا امید کننده بوده است اما شاید جنگ باکتری‌های موثری باشند را سل پیشنهاد کرده است که اگر بتوان در هر نسل یک یار اپیدمی مرگ سیاه را در سراسر جهان گسترش داد باز ماندگان می‌توانند با خیال راحتتر بدون اینکه بیش از حد پر شود تولید مثل کنند.

(اقتصاد و عدالت در کاهش جمعیت)

ولی حال مسئله‌ای که با آن روبرو هستیم کاهش جمعیت است در این دو مورد از مهم‌ترین علت‌های کاهش جمعیت می‌پردازیم **رفاه اجتماعی:** شاید یکی از دلایلی که باعث تغییر سطح جایگاه خانواده‌ها شده است باشد که مردم حکومت را مقصر می‌دانستند در این مورد چون نتوانسته چنین سطحی را برای شهروندان خود ایجاد کند این تغییر بر روابط اجتماعی انسان‌ها تاثیر گذاشته و آن را دگرگون کرده و رفاه اجتماعی به دو صورت می‌تواند باعث کاهش جمعیت شود در برخی موارد افزایش رفاه اجتماعی به کاهش تمایل به فرزندآوری منجر می‌شود. به طور مثال با بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی افراد ممکن است

تمایل کمتری به فرزندآوری داشته باشند زیرا هزینه‌های فرزندپروری افزایش می‌یابد و افراد ترجیح می‌دهند که زندگی با کیفیت‌تری داشت باشند و حتی برخی معتقدند هستند که توجه به رفاه اجتماعی می‌تواند به رشد جمعیت کمک کند با بهبود شرایط زندگی و فراهم کردن محیطی حمایتی افراد ممکن است تمایل بیشتری به فرزندآوری داشته باشند این موضوع به خصوص در جوامعی که از رفاه کافی برخوردار نیستند صدق می‌کند.

عدالت: یکی دیگر دلایلی که مردم از حکومت‌های زمان خود ناراضی بودند عدالت در توضیح امکانات می‌باشد آنها معتقد بودند امکانات بیشتر به طبقه اشراف‌زاده اختصاص یافته و برای مردم عادی چیزی در نظر نگرفته نشده و این نارضایتی‌ها باعث شد که تعداد مردم رفته رفته کمتر شود تا جایی که جامعه با مسئله کاهش جمعیت روبرو شوند این علت کاهش جمعیت را می‌توان در چند مورد خلاصه بیان کرد مانند عدالت اجتماعی در توزیع منابع و خدمات بهداشتی و آموزشی می‌تواند به کاهش نرخ باروری کمک کند اگر منابع به طور عادلانه توزیع شوند افراد ممکن است تمایل کمتری به فرزندآوری داشته باشند زیرا نیازهای آنها برآورده کند و همچنین عدالت اقتصادی می‌تواند به کاهش تمایل به فرزندآوری منجر شود زیرا افراد به جای تکیه بر فرزندآوری برای حمایت در سن پیری به سیستم بانسختگی و بیمه‌ها تکیه می‌کنند و حتی عدالت اجتماعی می‌تواند از طریق فرهنگ سازی و تغییر نگرش نسبت به فرزندآوری به کاهش جمعیت کمک کند در جوامعی که عدالت اجتماعی بیشتر است ممکن است افراد تمایل کمتری به فرزندآوری داشته باشند.

تک فرزندی: با کاهش جمعیت بروز تک فرزندی در خانواده‌ها ایجاد شده و عوارض‌های زیادی را در پی داشته از جمله آن فرزند سالاری: کودک به خاطر اهمیت بیش از حد خانواده و اطرافیان برای برآورده کردن نیازهای او زمانی که کودک بزرگ می‌شود از خانواده خود انتظار دارد تمام آرزوهایش را برآورده کنند اگر خانواده نتواند آن را برآورده کند از خانواده خود فراری خواهد بود چون در درون خود احساس می‌کند خانواده‌اش دیگر او را مثل گذشته دوست ندارند و علاوه بر این باعث قطع مسئله ارحام و کاهش حمایت‌های خانوادگی می‌شود امروزه تک فرزندی رواج پیدا کرده و به عنوان یک معضل اجتماعی شناخته می‌شود و این پدیده به خصوص به خاطر تبلیغات منفی باعث تغییرات اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی شده کارشناسان اعتقاد دارن این روند جمعیت کشور را به سمت پیری سوق می‌دهد و از تعداد جمعیت فعال می‌کاهد و همچنین تک فرزندی به عنوان چالش اجتماعی و فرهنگی در نظر گرفته می‌شود که به آسیب‌های روانی و اجتماعی در فرزندان می‌انجامد.

(کاهش نرخ باروری)

افزایش ناباروری در میان زوج‌های جوان یکی دیگر از عواملی می‌باشد که امروزه در میان زوجها که توان مالی خوبی ندارند با هم به تفاهم می‌رسند که فرزندی نیاورند و این افکار ممکن است بر دیگر زوجها هم تاثیر بگذارد و آنها را نیز تحت تاثیر قرار دهد که باعث بیماری‌های نظیر افسردگی - اضطراب - کاهش عدم تعادل روحی - از دست دادن امید به زندگی آینده و حتی باعث اختلافات روحی و روانی خود و دیگران می‌شود و جاعه هیچ‌گونه رشدی نخواهد داشت و جامعه را هرج و مرج می‌گیرد و حتی با کاهش نرخ باروری رشد جمعیت آهسته‌تر می‌شود و در دراز مدت ساختار جمعیتی به سمت پیر شدن تغییر می‌کند که می‌توان به چالش‌های اقتصادی و اجتماعی منجر شود.

روابط بین المللی

با پدیدار شدن کاهش جمعیت در یک کشور جایگاه آن کشور در روابط بین‌المللی نیز تغییر می‌کند به نهاد آن ضربه می‌زند و حتی قدرت چانه زنی یک کشور در مقابل کشورهای دیگر پایین می‌آورد و کشور دیگر مانند گذشته نمی‌تواند جایگاه خود را در عرصه‌های مختلف حفظ کند و داشته‌هایش را به مرور از دست می‌دهد و آن کشور ضعیف می‌شود و کشورهای قدرتمند از او سوءاستفاده می‌کنند و حتی سازمان بین‌المللی مانند صندوق جمعیت سازمان ملل متحد و سایر نهادهای وابسته به سازمان ملل برنامه‌های کنترل جمعیت را در کشورهای درحال توسعه اجرا می‌کند. و برخی کشورها به خصوص ایالات متحده

سیاست‌های جمعیتی را به عنوان بخشی از استراتژی‌های خود برای کنترل جمعیت در جهان سوم به کار می‌برند. این سیاست‌ها ممکن است از طریق سازمان‌های بین‌المللی یا غیردولتی اجرا شوند و برخی کنفرانس‌هایی مانند اجلاس قاهره ۱۹۹۴ که بر بهداشت باروری و برابری میان زنان و مردان تاکید می‌کنند می‌توانند به کاهش نرخ باروری در کشورهای در حال توسعه کمک کنند.

(دیدگاه مارکسیستی)

دیدگاه مارکسیستی در مورد کاهش جمعیت بر این اساس استوار می‌باشد که نظام سرمایه داری با ایجاد ارتش ذخیره کار جمعیت را به عنوان یک ابزار برای انباشت سرمایه استفاده می‌کند و مارکسیست‌ها معتقدند که کاهش جمعیت به عنوان یک مشکل در نظام سرمایه داری مطرح نمی‌شود. زیرا این نظام بر اساس نیازهای سود طبقه سرمایه‌دار عمل می‌کند و نه بر اساس نیازهای جمعیتی آنها معتقد هستند کاهش جمعیت در جامعه سوسیالیستی ممکن است به عنوان یک چالش مطرح شود. زیرا در این نظام هدف تولید ارضای نیازهای مردم است و نه انباشت سرمایه از این رو دیدگاه مارکسیستی بر این تاکید دارد که کاهش جمعیت در نظام سرمایه‌داری به عنوان یک مشکل جدی تلقی می‌شود.

صله ارحام

در فرهنگ اسلام در باب صله ارحام از مردم می‌خواهد برای افزایش نسل خود تلاش کنند و صله ارحام خود را قطع نکنند و از یکدیگر حمایت کنند درباره صله ارحام امام صادق حدیثی فرموده است صله رحم مرگ را به تاخیر می‌اندازد مال افزایش می‌دهد و محبت را در خانواده زیاد می‌کند خود صله ارحام در کاهش جمعیت به طور مستقیم نقش منفی ندارد. بلکه در واقع ترک صله رحم می‌تواند به فروپاش خانواده و کاهش جمعیت منجر شود. صله ارحام به عنوان یک ارزش دینی و اجتماعی به تقویت روابط خانوادگی و اجتماعی کمک می‌کند و می‌تواند زمینه‌ساز ازدواج‌ها و افزایش جمعیت باشد در مقابل ترک صله رحم می‌تواند به تضعیف بنیان خانواده و کاهش تمایل به فرزندآوری منجر شود.

(انقراض فرهنگ‌ها)

زمانی که جمعیت در یک جامعه کم شود فرهنگ‌های آن جامعه هم دچار انقراض می‌شود و به مرور زمان فرهنگ‌ها در میان مردم از بین می‌رود و حتی مرگ فرهنگ‌ها اتفاق می‌افتد که خود باعث ایجاد مشکلات فرهنگی بسیاری می‌شود و همین فرهنگ‌ها و سنت‌ها که از گذشته بودند باعث پیشرفت کشور شده‌اند و اگر نباشد کشور روز به روز ضعیف می‌شود و انقراض فرهنگی در کاهش جمعیت به این معنی است که با کاهش جمعیت فرهنگ و سنت‌های یک جامعه نیز در خطر از بین رفتن قرار می‌دهند و حتی باعث کاهش تنوع فرهنگی و از بین رفتن زبان‌ها و از دست دادن سنت‌های محلی می‌شود این پدیده بیشتر در جوامعی که مشکل کاهش جمعیت دارند رخ می‌دهد.

(بروز سالمندی)

علاوه بر این موارد با کاهش جمعیت بروز سالمندی در کشور اتفاق می‌افتد یعنی شاخص مولید کم شده و تعداد افراد مسن افزایش یافته و ساختار سنی کشور را به کلی به هم ریخته است با کم شدن تعداد مولید زمانی که افراد مسن به سوی سالمندی می‌روند نیاز به نگهداری فرزندان‌شان دارند اما چون فرزندی ندارند مجبور هستند به مراکزی بروند تا از آنها نگهداری کنند که به این مراکز خانه سالمندان می‌گویند طبق تحقیقاتی که مراکز چشم‌اندازهای جمعیتی جهان وابسته به سازمان ملل آماری منتشر کرده طی ۴ دهه آینده میانگین سن ایرانی به ۴۷ سال خواهد رسید این نشان دهنده این است که ایران به پیرترین کشور خاورمیانه تبدیل می‌شود.

(سطح رفاهی و الگوی مصرفی)

با کاهش جمعیت سطح رفاهی هم تغییر می‌کند و الگوی مصرفی مردم نیز تغییر می‌کند در نتیجه مصرف‌گرایی آنان روز به روز افزایش می‌یابد انسان مجبور می‌شود بیشتر تولید کند تا بیشتر مصرف کند این خود یک عامل اسراف است و دین ما این کار را ناپسند می‌پندارد سطح رفاهی و الگوی مصرفی در کاهش جمعیت می‌تواند نقش مهمی داشته باشند در کشورهای توسعه یافته به این موضوع اهمیت فراوان می‌دهند تا جایی که افراد تمایل دارند تا زندگی با کیفیت‌تری داشته باشند و کمتر به فرزندآوری روی بیاورند همچنین تغییر در الگوی مصرفی و افزایش هزینه‌های زندگی و فرزند پروری می‌تواند از عوامل موثر در کاهش جمعیت می‌باشد.

راهکارهای افزایش جمعیت

در دهه‌های اخیر برای جلوگیری از کاهش جمعیت و برای افزایش آن راهکارهای انجام دادن که در چند مورد می‌توان گفت که حائز اهمیت فراوان می‌باشد می‌توان خلاصه کرد:

(فرزندآوری)

طبق تحقیقاتی که انجام شده برای جلوگیری از کاهش جمعیت و طولانی‌تر شدن بقای نسل باید فرزندآوری کرد که این کار باعث افزایش جمعیت می‌شود و دولت هم برای افزایش جمعیت از خانواده‌ها حمایت می‌کند تا با خیال آسوده بتوانند فرزندانشان را بزرگ کنند و حتی در اسلام فرزندآوری به عنوان یک نعمت الهی و زمینه ساز تحقق دین خدا تلقی می‌شود در ایران سیاست‌هایی که برای افزایش جمعیت گذاشته شد به تشویق فرزندآوری تغییر کرده‌اند و دولت با ارائه تسهیلات اقتصادی و اجتماعی مانند- پرداخت کمک‌های مالی و ارائه تسهیلات مسکن تلاش می‌کند تا مردم رابه فرزندآوری تشویق کنند.

(بهداشت)

بر اثر بهبود وضع پزشکی و بهداشتی در سراسر جهان جمعیت به طرز شگفت‌انگیزی افزایش یافته است این بهبودی‌ها به افزایش جمعیت کمک کرده اما در گذشته انسان‌های بسیاری به خاطر بیماری کشته شدن برای مثال: مریضی قند- فلج اطفال - بیماری‌های عروقی و... می‌باشد و حتی باعث کاهش مرگ و میر در کودکان شد و باعث افزایش و امید به زندگی شد و باعث ارتقای کیفیت زندگی می‌شود و واکسیناسیون‌های گسترده و مراقبت‌های پزشکی دوران بارداری و پس از تولد کودک از عوامل کلیدی در رشد جمعیت می‌باشد و نظام بهداشتی با ارائه خدمات اولیه بهداشتی و پیشگیری از بیماری‌ها به حفظ سلامت جامعه کمک می‌کند در نتیجه به افزایش جمعیت سالم جوان می‌انجامد همچنین دسترسی به خدمات بهداشتی با کیفیت افراد را قادر می‌سازد تا به سنین بالاتر برسند و از زندگی بهتری برخوردار هستند.

(اقتصاد تکنولوژی)

یکی دیگر از عواملی که باعث افزایش جمعیت می‌باشد با پدید آمدن تکنولوژی است با آمدن تکنولوژی منابع غذایی انسان بیشتر شده و انسان سطح مراقبت‌های پزشکی خود را بالا برده‌اند و در دیگر سطح می‌توان اقتصاد را هم در افزایش موثر دانست با افزایش درآمد انسان‌ها و شغل‌های جدید اقتصاد یک کشور را متحول کردند و می‌تواند باعث بهبود شرایط زندگی مانند فناوری که می‌تواند به بهبود شرایط زندگی و افزایش دسترسی به خدمات بهداشتی و آموزشی منجر شود که این خود می‌تواند به افزایش نرخ زاد و ولد کمک کند و دیگر عاملی که باعث افزایش جمعیت می‌شود استفاده از فناوری است که می‌تواند اقتصاد یک کشور را توسعه دهد و منجر به افزایش تولید ملی شود. زیرا نیروی کار بیشتری در دسترس است با این حال اگر برنامه‌ریزی صحیح انجام نشود ممکن است افزایش جمعیت را با چالش‌های اقتصادی و اجتماعی روبرو کند.

(نظریه مالتوس)

در سال ۱۷۹۸ توماس مالتوس کتابی را به نام اصول جمعیت منتشر کرد که در این کتاب مالتوس معتقد است که افزایش جمعیت و منابع غذایی رشد یکسانی نداشته و او در مورد افزایش جمعیت می‌گوید رشد جمعیت هندسی است اما در حالی تولید مواد غذایی با رشد خطی و یا حسابی افزایش یافته این عدم تعادل منجر به کمبود مواد غذایی و در نهایت به فقر کاهش جمعیت می‌شود و مالتوس این پدیده را فاجعه مالتوسی نامید که در آن رشد جمعیت از تولید غذا پیشی می‌گیرد و باعث قحطی یا جنگ می‌شود او استدلال کرد که جمعیت تا زمانی که با محدودیت منابع روبرو نشود به طور نمایی افزایش می‌یابد این نظریه به طور کلی بر کنترل جمعیت و محدودیت منابع تاکید دارد.

(برابری در جایگاه)

در گذشته مردم معتقد بودند که جایگاه همه یکسان نیست ولی با پدید آمدن دولت جدید و پیروزی انقلاب اسلامی با شعار برابری برادری امام خمینی (رحمت علیه) مردم خوشحال بودند و با احساس امنیت فراوان به یکدیگر کمک می‌کردند مانند افزایش مشارکت زنان در جامعه با برابری نگاه به زن و مرد زنان بیشتری وارد بازار کار شدند و این مشارکت در نتیجه توانایی بیشتری را برای فرزندآوری پدید آورد - کاهش نابرابری در تقسیم کار در بین زنان و مردان که این باعث شد مسئولیت‌های خانگی به طور مساوی تقسیم شود - برابری آموزش بین زنان و مردان که می‌تواند به افزایش آگاهی و توانمندی زنان برای تصمیم‌گیری برای فرزندآوری - با این حال برخی تحقیقات نشان می‌دهند که برابری بین زن و مرد ممکن است به کاهش نرخ باروری نیز منجر شود زیرا زنان با افزایش استقلال اقتصادی ممکن است تمایل کمتری به فرزندآوری داشته باشند.

(اجتماعات مهاجرت)

عوامل اجتماعی فرهنگی: باروری‌های مذهبی و فرهنگی که خانواده‌های پرجمعیت را تشویق می‌کنند و حتی ارزش‌های اجتماعی که فرزندآوری را نشانه‌ای از موفقیت یا قدرت می‌دانند مردم را به سوی افزایش سوق می‌دهند مانند ارزش‌های فرهنگی و مذهبی یعنی ترویج سبک زندگی اسلامی و تقویت باور به فرزندآوری به عنوان یک دستور دینی می‌تواند در افزایش جمعیت موثر باشد - تشویق به ازدواج و کاهش سن ازدواج و تشویق جوانان به تشکیل خانواده - سیاست‌های حمایتی و دادن ارائه تسهیلات و حمایت‌های اقتصادی به خانواده‌ها برای تشویق به فرزندآوری - استفاده از رسانه برای ترویج فرزندآوری و تغییر نگرش نسبت به فرزندآوری - تقویت روابط خانوادگی و اجتماعی برای ایجاد محیطی حمایتی برای فرزندآوری ایجاد کرده‌اند.

مهاجرت: مهاجرت به مناطق شهری یا کشورهایی با امکانات بهتر می‌تواند موجب افزایش در آن منطقه شود و حتی باعث ترویج سنت و آداب و رسوم آن منطقه می‌شود و حتی بر اقتصاد آن کشور تاثیر می‌گذارد.

(آموزش آگاهی)

با افزایش سطح تحصیلات و آگاهی مردم درباره مسائل جمعیتی به ویژه درباره خانه سازی نرخ جمعیت به یکباره افزایش یافت و این مسئله به یکی از مسائل مهم بشری معرفی گردید به عنوان یکی از بزرگترین رویدادها برای نسل‌های بعد باقی مانده است چند مورد از این آگاهی می‌توان اشاره کرد آموزش از طریق مدارس که آنها فواید فرزندآوری و روش زندگی کردن به دانش‌آموزان یاد می‌دهند و آموزش در مراکز مشاوره گسترش آموزش‌های هنگام ازدواج و ارائه مباحث بهداشت و سلامت حقوق برای افزایش آگاهی زوجین و فرهنگ سازی و ترویج فرزندآوری از طریق رسانه‌ها و برنامه‌های آموزشی می‌تواند به افزایش جمعیت کمک کند و حتی آموزش در دانشگاه‌ها و ارائه دروس مربوط با جمعیت و تنظیم خانواده در دانشگاه‌ها می‌تواند سطح آگاهی دانشجویان را ارتقا دهد و این آگاهی باعث شده اطلاعات مردم درباره اهمیت افزایش جمعیت افزایش یابد.

(سخنان مقام معظم رهبری و راهکارهای افزایش جمعیت کشور ایران)

پس از اینکه این تدابیر لازم انجام دادند افزایش جمعیت ایران به ۱۵۰ میلیون جمعیت رسید پس از آن مقام معظم رهبری به خطاهای صورت گرفته در مورد کاهش جمعیت اشاره نمود و به طور مشخص و علنی عبارت خطا را در مورد سیاست‌های جمعیتی به کار بردند. رهبر انقلاب اسلامی در اردیبهشت سال ۱۳۹۳ سیاست‌های کلی جمعیت را پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام ابلاغ نمودند و خواستار برنامه نویسی مشخص برای اجرای سیاست‌های افزایش جمعیت و فرزندآوری شدند رهبر انقلاب این سیاست را به این دلیل گذاشتند که جمعیت افزایش یابد و بتوانند قدرت مقابله با هرگونه تهدید دشمن را داشته باشند. پس از آن از خانواده‌های دارای فرزند حمایت می‌کردند و خانواده‌هایی که فرزند نداشتند حمایت می‌کردند تا فرزند بیاورند. مانند دادن وام - مسکن ملی - بسته‌های حمایتی برای خانواده‌های کم درآمد و کمک به خانواده‌هایی که مشکل و بیماری برای فرزندآوری دارند رفع شود و کمک کردن به خانواده‌هایی که می‌خواهند از بهزیستی فرزندی بگیرند ولی قادر نیستن کردند این راهکارها باعث شد که انگیزه و امید خانواده‌ها برای فرزندآوری بیشتر شود و تعداد جمعیت به حد مطلوب مورد نظر برسد.

(راهکارهای کشور روسیه)

علاوه بر این‌ها جمعیت برای یک کشور آنقدر اهمیت دارد که طرح افزایش جمعیت در کشورهای دیگر هم مورد توجه قرار گرفته است برای نمونه کشور روسیه در دهه ۱۹۹۰ میلادی پس از فروپاشی شوروی سابق همواره با معضل کاهش جمعیت مواجه بود با در پیش گرفتن راهکارهای تشویقی و سیاستی توانست این روند منفی رشد را متوقف کند و بهبود ببخشد از جمله این سیاست‌ها کمک‌های ملی به خانواده‌ها برای تشویق به فرزندآوری و همچنین ارائه تسهیلات مسکن و پرداخت سرمایه مادری به والدین برای هر فرزند بعد از فرزند اول از دیگر اقدامات این دولت است علاوه بر این دولت روسیه تلاش کرده است تا با بهبود شرایط بهداشتی و افزایش میانگین طول عمر رشد جمعیت را حمایت کند با وجود این تلاش‌ها هنوز نتوانسته نرخ زاد و ولد را به حد مطلوب برساند.

جدول کاهش و افزایش جمعیت در کشورهای مختلف

این جدول نشان می‌دهد که برخی کشورها مانند اردن و نیجریه افزایش جمعیت تجربه کرده‌اند درحالی که چین ژاپن با کاهش جمعیت مواجه هستند.

کشور	درصد تغییر جمعیت
اردن	افزایش - ۵۶.۵٪
نیجر	افزایش - ۴۶٪
جزایر تورکس و کایکوس	افزایش - ۴۲.۵٪
سومای	افزایش - ۴۱.۵٪
قطر	افزایش - ۴۱.۴٪
اوکراین	کاهش - ۱۶.۷٪
ژاپن	کاهش - ۰.۱٪
لهستان	کاهش - ۱.۲ میلیون نفر
کره جنوبی	کاهش پیش بینی شده سال ۲۰۵۰
چین	کاهش پیش بینی شده تا ۲۱۰۰
آذربایجان	کاهش - ۰.۴٪ در سال ۲۰۲۲
ارمنستان	کاهش - ۰.۳۸٪

جدول زیر نشان دهنده تغییرات جمعیت ایران در سال‌های مختلف می‌باشد و همچنین اطلاعات مربوط به رشد جمعیت و پیش‌بینی‌هایی را برای آینده ایران ارائه می‌دهد.

سال	جمعیت کل ایران
۱۳۳۵	۲۵/۷۸۸/۷۲۲
۱۳۴۵	۳۳/۷۰۸/۷۴۴
۱۳۵۵	۴۹/۴۴۵/۰۱۰
۱۳۶۵	۵۵/۸۳۷/۱۶۳
۱۳۷۵	۶۰/۰۵۵/۴۸۸
۱۳۸۵	۷۰/۴۷۲/۸۴۶
۱۳۹۰	۷۵/۱۴۹/۶۶۹
۱۳۹۵	۷۹/۹۲۶/۲۷۰
۱۴۰۰	۸۴/۰۵۵/۰۰۰
۱۴۰۳	۸۶/۰۴۲/۷۵۳

پیش‌بینی‌های جمعیتی ایران

جمعیت ایران تا سال ۱۴۳۰ به حدود ۸۳ میلیون نفر می‌رسد و تا سال ۱۴۷۹ به حدود ۴۲ میلیون نفر کاهش می‌یابد و در سناریوی متوسط جمعیت ایران گفته شده تا سال ۱۴۷۹ جمعیت ایران حدود ۷۲ میلیون نفر کاهش می‌یابد و پیش‌بینی‌ها نشان داده که کشور در سال‌های آینده با چالش‌های جدی روبرو می‌شود و نرخ رشد جمعیت ایران نیز پیش‌بینی می‌شود تا سال ۱۴۱۵ به صفر برسد این کاهش‌ها به بحران‌های اقتصادی و اجتماعی منجر شود و در عرصه‌های مختلف کشوری قدرت خود را از دست دهد. البته سیاست‌مداران و اندیشمندان ما در تلاش هستند تا از مشکل زیان بار جلوگیری کنند و بتوانند مانند گذشته جمعیت را به حد مطلوب برسانند دلیل باروری‌های پایینی است که اتفاق می‌افتد و این تغییرات جمعیتی می‌تواند به سوی کاهش جمعیت رود.

نتیجه‌گیری

نتیجه‌ای که می‌توان از این بحث گرفت:

رفاه اقتصادی عدالت سیاست‌های استعماری سبب گرایش به کاهش جمعیت در جوامع است و مردم باید با دولت همکاری کنند تا بتوانند از این روند کاهش جمعیت جلوگیری کنند کاهش جمعیت در دو بخش خانواده اجتماع و روابط انسانی تاثیر می‌گذارد و آنها را تغییر می‌دهد. این تغییرات شامل تغییر در شکل خانواده مانند تک فرزندی، قطع صله رحم و کاهش حمایت‌های خانوادگی است که هر کدام از این‌ها باعث عواقب زیان بار دیگری می‌شود اما پس از آنکه دولت برنامه‌های افزایش جمعیت به اجرا درآورد از این کاهش جمعیت جلوگیری کرد و در بخش‌های مختلف اقتصاد هم شکوفایی دو چندان ایجاد می‌کند مانند:

رشد اقتصادی: افزایش جمعیت می‌تواند به رشد اقتصادی کمک کند به شرطی که زیر ساخت لازم داشته باشد.

نیروی کار بیشتر: زایش جمعیت می‌تواند منجر به افزایش نیروی کار شود که این می‌تواند به توسعه اقتصادی کمک کند.

فشار بر منابع افزایش جمعیت بدون زیرساخت‌های کافی می‌تواند به فشار بر منابع و محیط زیست منجر شود. با کاهش جمعیت ایده در آن کشور کم می‌شود و مردم نگاه‌هایشان به زندگی عوض می‌شود و زندگی را برای خود خسته کننده و تکرار می‌شمارند و تمایل به همنشینی بایک دیگر را ندارند و این باعث می‌شود با فکرهای نادرست و خیال پردازی‌ها خود زندگی و آینده‌شان را خراب کنند اما زمانی که مردم متوجه شدند که کاهش جمعیت بیشترین آسیب را به خود آنها وارد می‌کند نوع نگاه و طرز فکرهای خود را عوض کردن و به موضوع فرزندآوری و افزایش نسل و بقای آن اهمیت دادند و همین توجه‌ها باعث شد که با یک دیگر و کنار هم مشکلات را حل کنند و بسیاری از خانواده که بحث و گفت و گو داشتند کمک کند و حتی کشور در آینده می‌تواند با افزایش جمعیت جایگاه و دارایی‌هایش را در مقابل کشورهای ستمگر و زرگو حفظ کند و از این مطالب می‌توان متوجه شد که مردم کشور را می‌سازند و با مردم است که یک کشور قدرتمند می‌شود که کشوری مردم از ناراضی باشن و آن را ترک کنند، آن کشور مرور ضعیف می‌شود تا جایی دشمن آن را تسخیر کند پس می‌توان گفت یک کشور خوب کشوری است که با مردم ساخته شده و مردم با دولت همکاری می‌کنند تا آن را آباد کنند و دیگر نگرانی نسبت به اینکه در آینده چه مشکلات و معضلاتی در پیش خواهند داشت ندارند و این باعث می‌شود که تا مشکلات و آسیب‌های اجتماعی کشور رفع کنند و مردم در آن کشور با امنیت و آسایش از هرگونه فکر خیال به زندگی خود ادامه دهند.

منابع

- [۱] قرآن کریم
- [۲] سخنان مقام معظم رهبری
- [۳] سخنان مالتوس در کتاب اصول جمعیت شناسی
- [۴] نوشته‌های یعقوب فرتون در کتاب بررسی جامعه شناختی تحولات سالخوردگی جمعیت ایران
- [۵] نوشته‌های ویلیام جیگو در کتاب خانواده جمعیت
- [۶] نوشته‌های علی قائمی در کتاب خانواده مسائل سالمندان
- [۷] نوشته‌های محمد تقی شیخی در کتاب جمعیت شناسی اجتماعی و اقتصادی
- [۸] نوشته‌های امیر آشفته تهرانی در کتاب جامعه شناسی و آینده نگری جمعیت ایران

- [9] speeches of the supreme leader
- [10] Malthus's words in the book principles of demography
- [11] Yaqoob fartons writings in the books ociological study of the aging developments of the Iranian population
- [12] william jukes writings in the book the family of po pulation
- [13] Ali Ghaem's writing the book family and Elder lyssues
- [14] Writings by mohammad taqisheikhi in the book social and Economic Demography
- [15] Amir ashofteh tehranis writing in the books sociology and future propectsof the Irania n population